

BELOKRANJEC

SLOVENSKI KMET

GLASILO DOLENJSKIH KMETOV.

Geslo: Na delo za staro pravdo slovenskega kmeta.

Izhaja 1. in 15. vsakega mesca. — Vse pošiljatve prosimo na naslov
Naročnina za celo leto znaša K 2. Belokranjec Praga Vinogradi Čes.

II. letnik.

Praga, dne 1. mal. travna, 1909.

Štev. 6/7.

Vinorejci, pozor!

Razstavo kranjskih vin v Pragi namerala majnika meseca t. l. prirediti kmetijska podružnica novomeška.

Kdor ima kako prav fino kapljico lastnega pridelka in se želi razstave udeležiti, izve bližje pogoje pri c. kr. vinarskem nadzorniku B. Skalcký-ju, v Novem Mestu, kjer se je treba takoj zglasiti.

Macelle pred poroto:

z glasovi vseh 12 porotnikov soglasno oprsočen.

Kakor znano, so postavili zavedni Belokranjski kmetje meseca svečana 1908 g. Julija Macelleta iz Gradca za kandidata v deželni zbor. Macelle se je dolgo branil, toda prišli so preprosti kmetje s takimi razlogi, da se jim Macelle, kot tamošnji domačin ki gorko ljubi svojo rodno grudo ni mogel več upirati. Rekli so mu kmetje, da se kandidat S. L. S. dvorni svetnik Šuklje nikakor ne bo zavzemal za Belo Krajino s tisto vmeno, kakor Macelle kot domačin. Njemu, Macelletu, je gotovo stokrat več na tem, da se prelože in popravijo belokranjske ceste nego Šukljetu, kajti Macelle vozi po teh cestah dan na dan, dočim se vozi Šuklje v elegantni kočiji ali po tramvaju v Ljubljani, da si ne zmoči čeveljčkov. Macelletovi otroci morajo piti Lahinjo, o kateri je uradno dokazano, da ima v sebi kalč vročinske bolezni. Gotovo se bo Macelle v dež. zboru bolj potegnil za vodovode v Beli Krajini, nego Šuklje, ki pije v Ljubljani za bogato opremljeno mizo najboljša vina v steklenicah in sveže Plzensko pivo. Takim in enakim tehtnim in uvaževanja vrednim razlogom se je vdal Macelle in kandidiral v dež. zbor. Ali s tem je pa napravil pregreho, hujšo nego uboj in s tem korakom je izzval maščevalnost političnih nasprotnikov, ki so uvideli, da je Macelle velenevaren protikandidat, ker ga v Beli Krajini ljubi, spoštuje, da celo obožuje staro in mlado, kot poštenjaka prve vrste. Zato so sklenili ga upropastiti, toda ne, kakor

se to v politiki včasih zgodi, da se koga spravi v kaz. preiskavo za časa volitev, da t a k r a t ne more biti voljen, ne, Macelleta so hoteli ugonobiti moralično, premožensko in politično, zato, da bi tudi v prihodnje nikdar več ne bil nevaren nobenemu kandidatu S. L. S.

Začeli so ga v »Slovencu« in »Domoljubu« strastno napadati. Dne 17. svečana 1908 je namignil »Slovenec« o neki brzojavki ter dostavil, da se tako lahko kupujejo grajščine. Na to je prišla dne 18. sveč. 1908 na Tržaško pošto ravnateljstvo anonimna ovadba necega Alberta Bassanek, v kateri se dolži Macelle, da je nalašč zadrževal neko brzojavko, namenjeno prodajalcu krupske grajščine Dr. Kornke-ju, v kateri brzojavki je ponudil baje nek K. iz Ljubljane 10.000 K več. Še isti dan je šel poštni komisar Dr. S. na neko pošto, suspendirat tamošnjega poštarja. To se je zgodilo seveda le slučajno? toda vsled ukaza direktije. Ravno tako slučajno? je zahteval pri Ljubljanskem poštnem uradu namestnika za suspendiranega poštarja in zopet slučajno? mu je dal Ljubljanski poštini urad za namestnico suspendiranemu poštarju tisto Brigito B., ki naj bi bila glavna priča proti Macelletu. Čisto slučajno sta sedela g. komisar Dr. S. in Brigita B. dne 18. svečana pri kosilu, slučajno je čital g. komisar »Slov. Naroda«, Brigita B. pa »Slovenca«, slučajno je prečitala ravno notico v Slovencu »o Macelle-tu« in je prebledela. G. komisar Dr. S., ki je bil sicer v čitanje »Slov. Naroda« čisto zaverovan, je pa vendar le slučajno zapazil, da je obledela. Slučajno pa ni imel časa povpraševati jo, zakaj je obledela, ker se je slučajno opetovano brzojavno klical k telefonu v Ljubljano, da se o nečem važnem dogodku pomenita med seboj telefonično. Ko je Dr. S. že odhajal na vlak v Ljubljano, je pritekla Brigita B. z njim in mu je povedala na kratko ves dogodek o tisti čudni brzojavki tako, kakor se ga je po 4 letih še spominjala. Dr. S. se je iz Ljubljane vrnil k Brigiti B. in vzel njeno ovadbo na zapisnik, potem se pa je vsled naročila poštnega ravnatelja podal takoj v Gradec, kjer je začel o tej zadevi preiskavo in je na drugi dan že brzojavno naročil Brigiti B. iz Gorenjskega v Gradec, toda dobil je brzojavni odgovor že

iz Novega Mesta, da je Brigita B. slučajno že v Novem Mestu. Ko je Brigito B. zaslišal, ji je kar vrjel in — suspendiral g. Macelleta. Najbolj slučajno pa je na celi zadevi, da je bil Šuklje takrat kot bolnik na Brionskih otokih, od koder se je podal dne 13. svečana*) k poštenu ravnatelju v Trst, kjer sta dolgo konferirala ta dva moža, kojih eden je bil protikandidat Macelletov, drugi pa tisti poštini ravnatelj, ki je iz Trsta v Ljubljano govoril po telefonu z Dr. S. in mu naročil, takoj začeti preiskavo zoper Macelleta.

Oglejmo si Macelletovo zadevo s stališča Brigite B. in stališča Macelletovega zagovora. Brigita B. je trdila.

»da je prišel dne 13. vinotoka 1904 še pred dvanajsto uro iz Novega Mesta v Gradec nujen brzojav v nemškem jeziku s to vsebino, da ponuja K. v Ljubljani za grajščino Krupo 10.000 K več. Ko je Brigita B. že napisala na brzojavno golico začetek brzojavke, je prihitel Macelle izpred hiše v prvo nadstropje, pogledal na že zapisano brzojavko in rekel: »Te brzojavke ne bomo zdaj vzeli, ampak jo boste vzeli ob dveh popoldne; zdaj pojdite kar h kosilu.« Ko mu je baje Brigita B. ugovarjala češ: to ni prav kaj bodo rekli v Novem mestu, je baje odvrnil Macelle: »Jaz bom brzojavil, da se je pero zlomilo v aparatu in ne morem sprejeti brzojavke.« Temu je baje Brigita B. ugovarjala češ: »Kaj pa, če bi prišel kdo revidirat urad?« Macelle je baje odvrnil: »Zlomil bi nadomestno pero in bi je pokazal. Sicer pa to Vaš ni nič mari, jaz sem odgovoren za vse«. B. je baje šla na to h kosilu, Macelle pa je — tudi baje — še ostal nekaj časa v poštnem uradu in prišel šele potem h kosilu, kjer je že bil njegov tast Dako Makar, s kojim je odšel Macelle proti eni uri popoldne na Krupo, da se snideta z Dr. Kornkejem in podpišeta pogodbo. Brigita B. je nato, kakor trdi ob dveh sprejela to brzojavko in jo takoj izročila Macelletovi gospej z naročilom, naj jo odpošlje takoj na Krupo Dr. Kornke-ju. Čez

*) Ravno eno leto po tem obisku, 13. II. 09, je umrl Šukljetu sin Lujo. »Prst božji«, bi rekel po božni »Domoljub«.

nekaj časa je prišel takratni Podzemeljski kaplan Lengsfeld na pošto. Pri večnih vratih je naletel na gospo Macelletovo, s katero se je spustil v pogovor. To je slišala Brigita B. v poštnem uradu v I. nadstropju in takoj prišla pred hišo, kjer je videla, da drži gospa Macelle še vedno brzojavko v roki, vsled česar je rekla: »Gospa, hitro oddajte brzojavko, saj je vže tako prepoznano, na kar je Macelletova gospa odvrnila, da bo odposlala brzojavko takoj, ko dobi poštnega sela. Po uradnih urah je šla baje Brigita B. v župnišče v Podzemelj, kjer je vso zadevo povedala kaplanu Lengsfeldu, župniku Rome-tu in njegovi kuharici — sestri. Brigita B. pravi, da jo je vsled tega tako pekla vest, da je hotela v vodo skočiti.« Tako Brigita B., sestra župnika B.

Macelle pa pojasni stvar čisto priprosto. Baron Apfaltern je že dve leti prodajal svoja posestva grajščine Krupo, Pobrežje in Pustigradec v Beli Krajini in Križevci na Hrvaškem, pa ni mogel najti kupca. Dne 4. vinotoka 1904 je prišel baron Apfaltern z baronico in nekim prijateljem k Macelletu na dom in se začel pogajati z Macelle-tom, ki je ponujal za vse posestvo 300 tisoč, baron pa je hotel imeti 400 tisoč. Končno so se srečali pri ceni 340 tisoč, so označili posestva, nekaj bremen in vse potrebno, le to je djal baron Apfaltern, da se bo še nekaj dogovoril in posvetoval in si pridrži 8 dni pomisleka, tako da baron še lahko odstopi, Macelle pa in Makar, — kajti kupovala sta oba ta dva — skozi 8 dni ne smeta odstopiti. Podgodba je bila torej popolnoma sklenjena, le baron je moral še tekom 8 dni izjaviti, da sprejme Macelletovo in Makarjevo ponudbo. Seve-

da, če bi je v 8 dneh ne sprejel, se tudi Macelle in Makar lahko umakneta. Res je dobil Macelle dne 12. vinotoka 1904 iz Dunaja brzojavko: **Po naročilu barona Apfalterna sprejemam Vašo kupno ponudbo in Vas prosim, da me jutri 13. vinotoka 1904** ob eni popoldne na Krupi pričakujete da se pomenimo o podrobnostih. Dr. Kornke.

Drugi dan, t. j. 13. vinotoka sta se sprehajala Macelle in Makar po kamenitem tlaku pred Macelletovo hišo in se pogovarjala, kje da bi dobila denar. Tedaj ju je prišla klicat h kosilu gospa Macelle, češ da je kosilo že na mizi. Šla sta h kosilu, ki je bilo ta dan radi odhoda na Krupo nekoliko prej pripravljeno nego običajno. Ko prideta v I. nadstropje na hodnik, odpre Brigita B. vrata poštnega urada in pokliče Macelleta, češ naj ji gre pomagat, ker kliče Novomesto in bi rado oddalo eno brzojavko, pa je ona ne more sprejeti, ker brzojavni stroj ne deluje. Macelle pogleda aparat, ga začne popravljati, ale popraviti ga ni mogoče. Ko vidi, da je ura poldan odbila, pravi, da zdaj tako ni mogoče vzprejeti brzojavke, ker je že poldan proč, naj gre ona zdaj kar h kosilu, on bo aparat popravil in ob dveh popoldan naj ona **takoj sprejme brzojavko in takoj pošlje naslovniku.** Brigita B. je šla h kosilu, on Macelle pa je privel nekaj vijakov in popravil tako stroj, da je bil za silo zopet dober, na kar je šel h kosilu, po kosilu pa sta šla oba z Makarjem na Krupo, kamor je okoli poludveh popoldne prišel Dr. Kornke. Na to so se še pogovarjali o nekih postranskih zadevah, na kar sta odšla Macelle in Makar 50 tisoč kron are in so se razšli. Da je dobil med tem Dr. Kornke eno ali dve brzojavki, na to takrat še pravzaprav nihče ni mislil oz pazil!

Resničnosti izpovedbe Brigitte B. ne podpira pravzaprav nobena okolščina, če izvzamemo to, da je takoj tisti dan pravila o dogodku kaplanu Lengsfeldu, župniku Rometu in njegovi sestri kuharici. Pa kako je pravila? Enemu je rekla, da jo je Julij Macelle držal za roke in ji ni pustil sprejeti brzojavke, drugemu je rekla, da jo je držala za roke le — gospa Macelle. V preskavi je trdila, da se je hotela utopiti, tako jo je pekla vest in ji je bilo hudo, posebno ker ji je rekel župnik Rome takoj, ko mu je povedala ves dogodek in mu tarnala, da je s tem pridržavanjem prelomila službeno prisego: »Sem mislil, da si kaj boljša ko druge, zdaj pa vidim, da nisi nič več vredna nego druge«. Te besede župnika Rometu pa si je Brigita B. izmislila, ker pove župnik Rome **pod prisego**, da on teh besed ni govoril, ampak jo je potolažil, da ona s tem činom ni prelomila prisega, ker brzojavke ni zadrževala prstovoljno, marveč jo je Julij Macelle s silo držal za roke. Tu se je takoj pokazala neverodostojnost Brigitte B., kajti župniku verjamejo, da je govoril tako, kakor on trdi. Iz njegovih besed pa izhaja, da je njemu res pripovedovala, da ji je Macelle siloma branil, držeč jo za roke, sprejeti brzojavko. Pri glavni obravnavi pa je rekla, da je sicer za roke ni držal, ampak le rekel, da te brzojavke sedaj ne bomo sprejeli. Čudno pa se nam vidi, da gosp. župnik Rome kot božji namestnik ni ukazal Brigiti B., da naj ta greh in to hudodelstvo takoj naznani oblasti. Še bolj čudno pa je sledeče. Brigita B. je ostala po tem dogodku še 4 leta v poštni službi. Bogve kolikrat jo je revidiral poštni komisar Dr. Slejko, kolikrat je bila v teh 4 letih pri spovedi in obhajilu, pa nikoli ni povedala tega hudodelstva Dr. S. in najbrže tudi pri spovedi ne, ker bi ji spovednik moral zabičiti, da to

Podlistek.

Vran.

Z ozirom na pretečo vojno nekoliko spremenjeno.)

Mračan in tih je zimski dan
po ravnem polju mrak leži,
nad grobom tam pa črni vran
na črni graji ždi.

»Odkod si črni sel dospel,
kaj znači naj ta pohod tvoj?
Ne dramí mrtvih črni sel?
končan je njihov boj.«

»Po domih teh ni več strasti,
po domih teh ni več gorja,
po domih teh ljubav živi,
ne moti mrtvim sna!«

»Če slutiš, da pojila kri
slovansko bo zemljo, povej!....
Ti sel si? — Boj naznanjaš ti? —
In to veš ti naprej? —«

Zakraka vran... Sem li umel? —
Zakrakal trikrat je glasno.

Na bojno plan potem odšel
na jug je čez goro.

Tihozor.

O pomba: Ljudstvo ima vrana, kadar
obletava domove, kot ptico, ki pomenja smrt,
ali v tem slučaju, vojsko na jugu.

Povest o fižolu v čevljih.

(Slovaška.)

Ubog slovaški hlapec Janko, ki je služil pri gospodu župniku že nekaj let, je postal zadnje čase zelo nezadovoljen in nepotrpežljiv. Plača je bila majhna, in z delom ni bil zadovoljen. To je zapazil tudi gospod župnik. Ko je še poštna devica kuharica »ponižno« javila, da je Janko pravil v hlevu delavecem, da »gospod« lahko govore o potrpežljivem prenašanju bede, ktere sam še ni skušil, sklene gospod župnik, da Janka poštno podučí o krščanski potrpežljivosti, da bi mu ne očital več blagostanja.

Zjutraj mu reče:

»Janko, vstani, greva k čudodelni kapelici!«

Janko sezuje coklje, obuje škornje ter reče:

»Sem že gotov, gospod župnik.«

»Nisem tega mislil tako,« reče župnik. »Midva pojdeva tako, kot na božjo pot. In da bo Devica Marija imela z nama veliko veselje, bova nji v čast prenašala malo telesnih težav. Nasujeva si na to pot malo fižola v čevlje.«

Janko debelo pogleda, ko zasliši o tem novem načinu pobožnosti, in ko vidi, kako gospod župnik vsiplje iz pripravljene skledice fižol v svoje čevlje, vzame vzdihujoč drugo skledico in ga tudi nasuje v svoje škornje. Tako pripravljena odrineta na pot.

Ko prehodita kos pota, se začne Jankovo lice spreminjati. Grizel si je ustnice in stiskal pesti, a samo župnikova prisotnost ga je odvrčala od tega, da ni klef. Nazadnje se ojunači in reče:

»Ali velečastitost še ni nič utrujena?«

»Jaz?« reče župnik. »Kaj si pa misliš? Jaz sem svež, kot riba.«

»Tudi noge vas nič ne bole?«

»Kaj meni mar noge? Devici Mariji na čast prenesem kakoršnokoli bolečino!«

Ubogí Janko spodbujen s takim vzgledom krščanske potrpežljivosti stisne zobe in pesti, misleč, da to vendar — le vzdrži. Toda vse zastoj. Fižol je bil trd, da se mu je v živo meso zadr. Naredi še par korakov ter vzklikne:

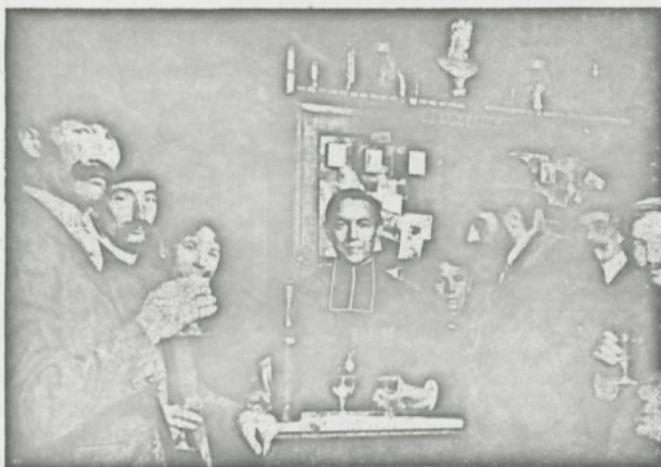
naznanl. Če bijo bila vestres tako pekla, daje hotela skočiti v vodo, in če je bila vrhu tega še jezna na Macelleta, kakor je trdila priporotni razpravi, bi bila morala v 4 letih **ovaditi** vso zadevo ali pa **skočiti v vodo**. To se pa ni zgodilo in tudi obledela ni nobenkrat pred Dr. S.

Seveda 18. svečana 1909 je obledela, ko je čitala v Slovenscu članek in je torej vedela, da se zdaj prične gonja proti Macelletu in bo treba pri neresnici, izpovedani mogoče v lehkomiseljnosti in v zavesti, da se vtone v

par dneh v morju pozabnosti, vztrajati — ali pa pred celim svetom priznati, da to ni bilo res, kar je povedala 12. vinotoka 1904 Lengsfeldu in Rometu.

Občinstva pri porotni razpravi je bilo naltlačeno polno. Macelle je napravil kar najhobliši vtis, Brigita B. pa najslabši vtis. Občinstvo je parkrat glasno obsojalo Brigito B., Macelletu pa pritrjevalo, da je moral predsednik parkrat zagroziti, da bo dal izprazniti galerijo oz. prostor za poslušalce.

Posledice ločitve cerkve od države na Francozskem.

Francozje so ločili cerkev od države, tj. država ne prispeva nič za posamezne cerkve, ki se morajo same vzdrževati. Duhovnike si morajo plačevati faranji sami — če jih hočejo imeti. V sled tega sedaj mnogo duhovnikov ne ve kaj bi začeli. Slika nam kaže franc. duh. Nocholesta, ki je prišel zaradi rumene mrzlice domov na Francozko iz Meksike, zastoj škval zaslužka. Nazadnje je otvoril v občini Perigieux — žganje — in vino-toč.

»Bog se me usmili, jaz tega ne vzdržim nič več, moje uboge noge. Vse so že krvave.«

Toda župnik reče:

»Vidiš, kakšen večer nezadovoljneš si! Ali jaz kaj pravim? Ali kaj kričim o kakih bolečinah? Vidiš, kako pri meni duh preмага telo, ker imam trdno voljo. Ko se spomnim, da je Gospod Izveličar za nas grešnike trikrat padel pod težkim križem, sem vesel, da morem na božji poti vsaj nekoliko bolečin prenašati.«

In obrne Janku hrbet ter zakorači naprej, kot bi bil mlad junak.

Toda Janko leže v cestni jarek ter vzklikne:

»To je nemogoče, saj bi tega niti vrag ne izdržal. Vi si gotovo niste nasuli fižola v čevlje!«

»Kaj, ti se upaš dvomiti v mojo pobožnost! Kaj nisi sam videl, kako sem ga usipal v čevlje? Samo zaradi moje trdne vere in potrpežljivosti nimam nič ranjenih nog!«

»Temu ne verjamem,« reče Janko, »pokažite mi svoje noge.«

»Ti ne verjameš? Poglej!« in gospod župnik sezuje čevlji ter pokaže Janku nogo, kjer res ni bilo niti sledu po otisku.

»Vraga bi verjel!« vzklikne Janko in pograbl župnikov čevlji. Takoj je videl, zakaj

je župnik tako krepko koračil brez bolečin: gospod župnik si je sicer nasul v čevlji fižol, toda — kuharica.

H kapelici nista šla. Vrnila sta se domov, kjer jih je čakala častita, deviška kuharica.

»Torej kaj si se naučil na potu, Janko?« vpraša kuharica radovedno.

»To,« odgovori Janko, »da so križi in težave človeškega rodu, kot fižol v čevljih: težko in z bolečinami se hodi z njimi po svetu. Toda ti, ki nas uče, da je to potrebno, da moramo vse to potrpežljivo prenašati in se ničemur upirati, skuhamo svoj fižol v blagostanju na mehko, da jih v čevljih ne tiščl.«

Potres v Južni Italiji.

Kot smo že sporočili med novicami, je koncem 1. leta, 28. grudnia iznenada obiskal potres cel jugo - zahodni del Italije. Niti pol minute potres ni trajal, in vendar je uničil celo Kalabrijo in skoro vso Sicilijo.

Pri nesrečah smo vajeni, da se govori vedno o eni, o dveh osebah. Tu se je pa naenkrat razletela po svetu vest, da je potres uničil 100.000 ljudi. Vse je pričakovalo,

Sijajno izpričevalo so dale Macelletu vse zaslišane priče. Izvedena svedoka brzojavni mojster Srobotnjak in poštni kontrolor Petrič sta izpovedala, da je bil brzojavni aparat v Gradcu najslabjši, kar sta jih poznala.

Državni pravdnik je stavil Macelletu vprašanje, zakaj da ni sam nesel Dr. Kornkeju na Krupo brzojavke, ko niso mogli takoj dobiti sela. Na to nepričakovano vprašanje, na to limanico bi se bil moral vvesti Macelle, če bi bil količkaj kriv. Toda brez pomisleka je odgovoril ravnodušno: »Saj bi jo bil nesel, če bi bil vedel, komu je namenjena.«

S tem je jasno dokazal, da ni poznal pred odhodom na Krupo ne naslovnika, še manje pa vsebino. Brigita B. pa je povedala na Dr. Trillerjevo vprašanje, kako se pišejo došle brzojavke, da se napiše najprej kraj in čas oddaje, potem kraj in čas sprejema, potem naslov besednika in nato besedilo brzojavke. Na daljno vprašanje, kje da je tista golica, na katero je po njeni trditvi že zapisala prvo polovico brzojavke, pove Brigita B., da je potem ob dveh kar naprej pisala na isto golico kakor opoldne in isto golico z brzojavko poslala Dr. Kornkeju. Na brzojavki, ki jo je Dr. Kornke predložil, je pa zaznamovan čas sprejema takole: Ob 2. uri 55 minut popoldne. Kako je mogla Brigita B. napisati ta čas sprejema takrat ko še ni vedela, kaj je vsebina brzojavke in tudi ni vedela, da jo bo pozneje Macelle zadrževal sprejeti brzojavko. Če je brzojavka res prišla pred 12. uro, bi bila Brigita B. tudi napisala to uro. S tem, da je napisala na prvotno golico čas sprejema z 3 h 55 m je jasno priznala, da preje brzojav ni tekel.

Toda Božje oko je tudi še drugače čuvalo Macelleta. Pri brzojavkah se lahko namreč

da to ne bo res, da se je v prvem hipu razburjenosti celo stvar pretiralo. Toda čim več poročil je bilo, tim groznejša so bila. Cela mesta, cele vasi, vse mrtvo.

Sicer so bili na zemeljski površini potreši tako obsežnega dela zemeljske skorje. Ali, če človek čita poročilo o taki nasreči, ki se je dogodila na neznanem kraju, ki je doletela neznanu ljudstvo, nesreče tako živo ne čuti. Ta nesreča je pa zadela Evropo, takorekoč naše sosede. Kak promet je bil tam, koliko ladij je tam mimo plulo, koliko tuincev je obiskalo one kraje. Bili so vsemu omikanemu svetu znani.

Nesreča je zato mogoče največja, kar jih dosedaj zgodovina pomni in kar jih je človeški rod zadelo, ker je potres zadell kraje, ki so gosto naseljeni. Bila so to cve-toča evropska mesta, kot so ona mesta, ki jih mi poznamo: kot je Ljubljana, Karlovec, Zagreb itd.

Izmed mest, ki so se porušila, je n. pr. štela prebivalcev Messina 160.000 (še enkrat več, kot Zagreb), Cattania 150.000, Reggio di Calabria 45.000 (kot Ljubljana), Acireale 35.000, Giarre 26.000, Palmi 13.500, Riposto 10.700 itd.

Danes še sploh ni mogoče podati natančnega števila ponesrečencev. Dognalo se je

čita vsaka brzojavka pri vseh poštnih in brzojavnih uradih, ki leže med oddajno in sprejemno pošto. Sreča je hotela, da je poštar v Semiču g. Kaftan, slišal pri svojem poštneštvu, — kajti brzojavka je tekla čez Semič — da je Novomeški brzojavni urad začel klicati Gradac še pred 12. uro in klical neprestano a brezuspešno skoraj do 1/4 na eno, potem pa je utihnil, ne da bi bil oddal brzojavko. Še pred drugo uro je začelo Novomesto zopet klicati in dolgo klicalo zastonj. Na zadnje se je Gradac oglasil in Novomesto je vprašalo, zakaj se Gradac preje ni oglasil. Gradac je odgovoril v ženskem spolu: »Preje nisem mogla, ker je bil aparat potrč.« To je odgovorila torej Brigita B. in ne Macelle, ki je bil že pred eno pop. na Krupi. Če ji je Macelle res preje siloma branil sprejeti brzojavko, če je Macelle res sovražila, če jo je vest tako pekla, da je hotela skočiti v vodo; zakaj ni ob dveh, ko je bila sama na pošti, povedala v Novomesto resnice?

Če se pomisli še, da opisujejo nekatere priče Brigito B. kot nezanesljivo, obrekljivo in jezično, da pove Dora K., da je Brigita B. nadomestovala jo nekaj časa med boleznijo in napravila v tem času toliko marenj prepira in sovraštv, da je Dora K. drugo leto, ko so ji sporočili, da jo bo zopet nadomestovala Brigita B., raje brzojavno zahvalila se za dopust, nego bi jo prišla še kdaj nadomestovati Brigita B. — če se torej vse to premisli in uvažujejo vse preje navedene okolščine, se mora pač reči:

S predležee pravdo zoper Julija Macelle, zoper poštenjaka Macelle je razkrita brezmejna infamija tistega zagonetnega Alberta Bassaneka in g. Julij Macelle je izšel iz porotne dvorane brez najmanjše sence madeža kot poštenjak in čist značaj.

Zaprisežene priče so slovesno izpovedale, da slovi po celi Beli Krajini kot poštenjak

in čist značaj, kot najblažja duša. Veliko je pretrpel po nedolžnem, dolgo je trpel, a ni omagal: vera v lastno nedolžnost mu je pomagala prenašati vso duševno bol, eno celo mukapolno leto, ko je visel nad njegovo glavo na tanki svileni niti lažnjive in brezimne ovadbe meč socialnega in gmotnega uničenja. Kako zadoščenje bo dobil, da so ga na podlagi enostranske izpovedbe bivše sovražne mu odpraviteljice Brigite B., katere izpovedba se je izkazala kot popolnoma neresnična, suspendirali od službe ter ga prisilili, da je vsaj začasno moral odložiti častno mesto župana?

Zakaj se ni pravočasno upoštevalo, da bi prizadeti gotovo ne bili čakali štiri leta*, predno so klicali na pomoč poštno ravnateljstvo in državnega pravdnika, ako bi bili imeli le senco vrjetnosti za podlo obdolžitev.

Prav je imel zagovornik Dr. Triller, ko je ob koncu porotne razprave klical vse maščevanje neba nad Alberta Bassaneka, pa naj se skriva ta v visokih svitlih škornjih ali pa v ženskem krilu.

Pač to zadoščenje je dobil, da so podučili porotniki, ki so bili slovenskega in nemškega pokolenja, pristaši narodno napredne in S. L. S., prave tožitelje, da porotna dvorana ni za to, da bi pomagala komu na majajoči se mu poslaniški sedež in tudi ne za to, da bi pomagala razveljavljati trdno sklenjene kupone pogodbe zato, da bi zaslužil zraven par borih grošev mešetar, ki je vsled lastne brezbrzičnosti prepozno prišel. — Pa tudi to zadoščenje je dobil g. Macelle, da je bila njegova vrnitev v Gradec podobna

*) Pol leta pred tem dogodkom so ogledovali Krupo trapisti iz Bosne, ker so jo nameravali kupiti. To je bilo širom dobro znano. Zakaj se takrat ni oglasil g. Al. Bassanek?

da je bilo ubitih 160.000 ljudij. Ravnotoliko ranjenih, od katerih je mnogo pomrlo od ran, strahu, mnoho jih od groze znorelo. Da je nesreča tako velikanska, se ne bo nihče čudil, če pogledamo podobo v 2. št. »Belokranjca«. Tu nam fotografija kaže, da se hiše niso od potresa le razpokale, temveč da so v pravem pomenu besede razpadle ter pomečkale pod sabo nič sluteče, iznenadene prebivalce.

Potres je prišel 28. grudna, zjutraj ob 1/6. Prvi sunek je trajal 23 sekund. In v tem času je bila spremenjena vsa dežela v veliko pokopališče, v velikanski grob, kakoršnega še nepomni zgodovina.

Pobito je zato toliko ljudi, ker so stropi padali in ostali le pokončni zidovi deloma. Pomislimo samo: pri 6, 7 nadstropni hiši so se razmaknili zidovi, in stropi so se sesuli ter pokopali prebivalce pod sabo.

Kar je bilo živih ali ranjenih, so obupno kričali na pomoč. Toda kdo naj bi pomagal, ko je npr. pobilo v eni vojašnici 800 vojakov. V kaznilnici v Messini je zasulo 200 kaznjencev in 8 paznikov. Od 230 bolnikov mestne bolnice se jih je rešilo le 29. Od

200 mož fin. straže v Messini, ki so bili v svoji vojašnici, se jih je rešilo le 41. Od 280 uslužbencev na postaji se jih je rešilo le 8. Med prepoznanimi mrtveci je bil francoski konzul, knez Margerita, bankir Cazeluzzi, župan iz Režija itd. Celu v tako veliki nesreči ni zapustil verski fanatizem naših klerikalcev: govorili in pisali so, da je bila to »božja kazen«, ker se je tam natisnila brezbožna pesem. Toda treba je pribiti, da so se podrle ravno najlepše cerkve, škofijske in farne, da so se porušili samostani in altariji ravno tako, kot kaj drugega. Cerkev se je podrla n. pr. tudi v Ripostu, v Malettu sta se podrli 2 cerkvi itd. O Režiju je poročal časopis Messagero: Grad, licejsko poslopje in cerkev leže v razvalinah. Vsi gojenci duhovniškega seminarja so pokopani pod razvalinami. V Messini je bil mestni okraj Bozzetto, kjer je bil salezijski samostan, popolnoma uničen. Da baš narobe: v Režiju se je podrla npr. stolna cerkev in pomečkala okrog 100 ljudi, ki so v nji iskali zavetja.

Poleg potresa samega je napravila tudi mnogo škode voda. Morsko dno se je namreč dvignilo. Zaradi tega se je mahoma dvignil visok morski val, do 14 metrov visoka vodna stena se je zaletela na ob-

povratku zmagovalca. Ob polnoči so ga čakale v Kloštru vse bližnje vasi. Požarna bramba ga je pričakovala v celoti, vpili, streljali so z možnarji in rajali od veselja, ko so zagledali zopet med seboj — preljubega Julčeta. Rajanja pa do svitlega jutra ni bilo konca. Tako čisla Belokrajina svojega — Belokranjskega mučenika.

Naprej za staro pravdo slovenskega kmeta!

Truden.

Zdravstvo.

Jetika in šola.

Splošno se danes opaža, da umira vedno manj ljudi za jetiko. Nekatere statistike — zlasti n. pr. pruske — kažejo, da je od leta 1876 do 1903 umrlo manj ljudi za jetiko, kakor prej; in sicer je palo število pri moških za 38.4% in pri ženskah za 33.4%. Nihakor se pa ne opaža to pri otrokih do 15 leta; tu kažejo številke ravno narobe da je število otrok, ki umrejo za jetiko vedno večje. Dr. Kirchner omenja, da se je umiranje za jetiko pri otrokih med 5 in 10 letom zvišalo pri dečkih za 22% in pri deklicah celo za 24.6%; v dobi od 10—15 leta pa pri dečkih za 19.4% in pri deklicah za 15.4%. Na Nemškem je bilo leta 1903 med 100 mrtvimi otroci med 10 in 15 letom 18.65 mrtvih zaradi jetike, medtem ko je bilo leta 1876 samo 10.64; pri deklicah je še slabše, tukaj je razlika 11.33 (29.76—18.43). Lahko se tedaj reče, da število oseb, ki so umrle za jetiko, splošno pada, raste pa pri otrokih med 10 in 15 letom. Ker pa obiskujejo otroci ravno v teh letih šolo, je očitno, da čaka šola še važna naloga, ako hočemo, da postane i v tem oziru boljše. Splošno se mora priznati, da se je storilo v zdravstvenem oziru pri šolah precej velik korak naprej. Povsod se stavijo velika, zračna šolska poslopja, skrbjeno je za do-

režje. Da je taka grozovita teža in sila vse pomedla, je čisto naravno. Ob obrežju stoječe hiše in pomarančne vrtove je pomedlo, kot bi jih bil kdo pobril. Zemlja se je sesedala, delale so se velikanske rozpoke, ali pa so se vzdignili kvišku celi skladi skal. Pred železniško postajo v Režiju se je odprla zemlja, in je bruhalo iz sebe 20 m. visoko svetlikasto vodo. Deli mesta, ki so bili pred najvišji, so se ponižali do morja. Boje se, da bi se počasi celo mesto ne pogreznilo pod vodo. Morje je odneslo 3 otoke. Spremenilo se je površje, obrežje in morsko dno. Na jugu, kjer je bilo morje dosedaj globoko 1000 m., so namerili sedaj le 450 m. Med Capo Pelora in Punta Pezzo je znašala globočina vode 40, sedaj je še 12 m.

Razven tega je začel divjati takoj tudi požar. V Messini se je na pr. razletela plinarna. Ogenj se je strašno širil. Kar ni razdejal potresa, je plamen dokončal. Gosti oblaki in temni stebri dima so se dvigali nad krajem.

Da je tak naravni pojav moral pobiti toliko ljudstva, je čisto razumljivo.

(Dalje prihod.)

voljno zračenje in čiščenje i. t. d. A vendar kažejo števila statistike, da vzlic vsem tem pripravam raste število jetičnih otrok, kar je pač dokaz, da pravilno zidana poslopja nikakor ne zadostujejo v obrambo jetike, temveč da se mora iti i dalje ter skrbeti za bolne in kar je glavno — skrbeti da ne postanejo nevarni i zdravim. Dolgo se je mislilo, da se zamore jetika samo podedovati po stariših, kakor je že stari Hippokrates učil — a danes so se že nazori predružačili. Zgode, se sicer slučaj, da podedujejo otroci od staršev jetiko, toda to so izvaženredni slučaji. Večina ljudi, ki so jetični, se rodi popolnoma zdrava, tudi ako so stariši jetični in oboli šele v poznejši dobi. Šele po dolgem času se je navedlo za vzrok te nalezljive bolezni vdihavanje tuberkuloznih bacilov. Poskusi zdravnikov Kirchnera, Corneta, Krügerja i. dr. so dokazali, da se zamore dobiti bolezni tudi vsled vdihavanja prahu, v katerem so se nahajali pljunki jetičnih ljudi. Zaradi tega se mora zelo paziti, da se ne pljuje po tleh, zlasti v prostorih, kamor zahaja dosti ljudi. Še bolj nevarni pa so sveži pljunki jetičnih ljudi, kakor je dokazal C. Flüge. Ta zdravnik je opozoril tudi na to, da razširja jetični človek pri kašljanju, pri govorenju itd. okoli sebe majhne kaplice slin polne bacilov, ki se razširijo po zraku in pridejo tako lahko na pljuča zdravega človeka. Omeniti je vredno, da z g u b e tuberkulozni bacili, ako so izpostavljeni svetlobi in zlasti solncu, s v o j o m o č. Zelo lahko se dobi jetika tudi, ako se pije nekuhano mleko, od bolne živine. Iz tega se razvidi, da je jedini vzrok razširjevanja jetike jetičen človek sam, in razvidi se, da je dolžan vsak delovati na to, da se pazi na čistoto, s pomočjo katere se zelo omeji razširjevanje jetike, kajti vsak bolan (jetičen) človek zamore postati nevaren svojemu okrožju, ako tudi nekoliko kapljic njegove slin pride na obleko, perilo itd. drugega človeka. Ravno vsled tega je lahko razumeti trditve Ebensteina in Rühleja, da je jetika bolezen posameznih rodbin. Dokaz, da jetika ni dedna bolezen, je to, da otroci, katerih stariši so bili jetični, ne postanejo jetični, ako se še ob pravem času skrbi za nje, da pridejo v zdravo okolico. Kakor je pa v rodbini mogoča nalezljivost jetike, tako je še bolj v šoli, ako je kateri izmed učencev ali celo učiteljev bolan na jetiki. Vsled tega je tudi razumljivo da ne zadostuje k odstranitvi nevarnosti, da se kdo ne nalezje jetike, zidanje lepih šolskih poslopj. Učiteljski poklic je sam na sebi zelo težak i zvezan z najrazličnejšimi neugodnostmi; čim bolj slabi njegov organizem tem bolj je naklonjen nalezljivim boleznim in je tudi v resnici število jetičnih med učitelji in učiteljicami precej veliko. Da se jetika tako zelo razširja med šolskimi otroci, so dostikrat tudi vzrok rodbine ravnateljev, učiteljev in šolskih slug, ki stanujejo v šolskem poslopju. Boj proti razširjevanju jetike bode imel le takrat kakšen uspeh, ako se bode pazilo v šoli na snago in na to, da se takoj odstrani iz šole otrok, ki je že jetičen, kar bi moralo priti tudi v poštev pri sprejemanju učiteljskih kandidatov. Dr. Kirchner je omenil pred nekoliko leti, da ni nikakor na mestu popustljivost od strani zdravnika, ki da zdravstveno spričevalo učiteljskemu, kajti to zamore imeti zelo slabe posledice. Da je i med učiteljskimi kandidati precej jetičnih je znano in ti zamorejo kot učitelji potem

postati nevarni svojim učencem. Dalje bi se moralo delovati na to, da se odstranijo vsa stanovanja iz šole; ako se pa že to ne more zgoditi, mora biti pa stanovanje vsaj tako urejeno, da ima popolnoma oddeljen in poseben vhod. Otroke, ki izgledajo sumljivo, je treba dati takoj preiskati, in v slučaju bolezni takoj iz šole odstraniti. Zelo velikega pomena bi bili pri takih slučajih šolski zdravniki, ki pa — žalibože — še niso povsod vpeljani. V boju zoper jetiko je zelo velikega pomena tudi vpeljava posebnih sob (garderobnih sob) za površno obleko in upeljava pljuvalnikov, ki pa morajo biti vsaki dan čiščeni; ravno tako važno je pa tudi — seveda pri nas je to težko vpeljati — da se sobe hodniki in stopnice vsaki dan čiščene, da se otroke večkrat zdravniško preišče (ne pa da se odpove zdravniške dneve, kot na Vinici in Starem Trgu), da se jih v vsem potrebnem poduč, da se pazi pri njih na čistoto, da se jih ne stlači v sobo toliko, da komaj dihaajo itd. Velikega pomena je tudi vpeljava počitniških kolonij, katero je zgradila sedaj tudi občina Ljubljana in končno idealna institucija — lesna šola, kakor jo so zgradili sedaj v Charlottenburgu.

Lev Nik. Tolstoj

o priklopljenju Bosne in Hercegovine k Avstriji.*

(Dalje.)

II.

Modrost božja je tako ustvarila svet, da ljudi ni mogoče zaslužiti in da je despotizem nemogoč, ako ljudje umejo modrost božjo.

No, vladarji sveta so postavili nasproti modrosti božji modrost kneza tega sveta — hudiča in hudič jih je naučil peklenske pretkanosti v to, da bi okreplil njih despotizem.

Rekel jim je: »Evo, kaj vam je potrebno storiti. Vzemite iz vsake rodbine same mlade in krepke ljudi, dajte jim v roko orožje in naučite jih z njim ravnati in oni se bodo borili proti svojim očetom in bratom, ker jim bom jaz vdahnil mnenje, da je to v njih slavo. Ustvaril jim bom dva malika, ki se imenujeta čast in zvestoba, in katerih zakon se ho nazival brezpogojna poslušnost. In oni bodo oboževali ta dva malika ter se slepo pokorili temu zakonu, ker jim bom omračil razum, da se vam ne bo bati ničesar.«

In zatiralci narodov so storili to, kar jim je velel hudič, a hudič je storil to, kar je obetal zatiralcem narodov.

In glejte! Ljudje iz naroda so dvignili roke svoje proti svojem, da bi morili svoje brate, da bi metali v ječe svoje očete in da bi morili celo tista bitja, ki so jih nosila pod svojim srcem. In ko so jim govorili: »V imenu vsega, kar je vam sveto, pomislite, kakšna krivica, kakšna grozota, kar vam ukazujejo,« so jim odgovarjali: »Mi ne mislimo, mi se pokorimo.« In ko so jim govorili: »Ali ne ljubite svojih očetov, mater, bratov?«, so odgovarjali: »Mi ne ljubimo, mi se brezpogojno pokorimo.« In ko so jim

govorili: »Za Boga in Krista,« so jim odgovarjali: »Naša bogova sta — zvestoba in čast.«

Ni še bilo večjega pohujšanja, kakor je to. Toda to pohujšanje se bliža koncu. Ne bo več dolgo in hudič izgine zaeno z zatiralci narodov.

Lamene.
In Mikromegas je rekel: »O vi, razumni atomi, v katerih je večno bitje izrazilo svojo umetnost in svojo mogočnost, vi uživajte čiste radosti na tej naši zemeljski krogli, zato je vam treba, ker ste tako malo materialno, a tako zelo duhovno razviti, živeti v ljubezni, zakaj v tem je trajno življenje duhovnih bitij.« Na te besede so filozofi majali z glavami in najodkritosrčnejši izmed njih je rekel, da obstoji izvzemši malo število malo uvaževanih faktorjev, vse ostalo naseljenje iz brezumnikov, zločincev in nesrečnikov.

»V nas je več telesnosti, kakor je potreba, ako zlo izvira iz telesnosti, in preveč duhovnosti, ako zlo izvira iz duhovnosti, tako je rekel on. Tako na primer moré v tem trenutku tisoči brezumnikov v klobukih tisoče drugih ljudi v turbanih in tako se je godilo od pamtiveka na zemlji.«

»Zakaj se bore med sabo male živali?«

Zaradi kakršnegakoli majhnega koščka blata v velikosti vaše petice,« je odgovoril filozof — in nobeden izmed onih ljudi, ki pobijajo drug drugega, nima niti najmanjšega interesa na tem koščku blata. Vprašanje je važno zanje samo v toliko, ako bo ta košček pripadel temu, ki ga nazivajo sultana, ali onemu, ki ga imenujejo cesarja, dasi niti ta niti oni ni nikdar videl tega koščka zemlje. Izmed živali, ki moré druga drugo, še pač nihče ni videl živalice, radi katere se moré. »Nesrečniki!« je zakričal Sirijec. »Ali si je mogoče predstavljati tako brezumno besnost! Zares, napravil bom tri korake ter pomandral vse mravljišče teh smešnih morilcev.« »Ne trudite se to storiti,« so mu odgovarjali. »Oni bodo že sami za to skrbeli. Sicer pa, naj se ne kaznujejo ti, marveč oni barbari, ki sedeč v svojih dvorcih predpisujejo moriti ljudi in ukazujejo, da se za to slovesno daje hvala bogu. Voltaire.

Proglašenje Avstrije Bošnjakov in Hercegovincev za svoje podanike, je izzvalo poleg diplomatskih pogajanj med državami tudi sredi slovanskih narodov silno vznemirjenje, ki je v srbskem in črnogorskem narodu rodilo željo po vojevanju, to je s pomočjo človeka nedostojnih sredstev: moritve svojih in tujih ljudi se vzprotiviti krivičnemu, po njih mnenju za nje škodljivemu in opasnemu postopanju avstrijske vlade.

Razumljivo je, da imajo ljudje, ki nazivajo sebe vladarje, po svojih absurdnih nazorih pravico, da celo obveznost razpolagati z usodo milijonov in da lahko proglaše, smatrajoč to za nekaj zelo dobrega in koristnega, nekaj sto tisoč ljudi, ki nimajo z njimi ničesar skupnega, za svoje podanike ter vzdržujejo to svojo odredbo z grožnjo, da pomore vse tiste, ki bi te njihove odločitve ne priznavali. Vse to je docela umljivo.

* Iz nekofiscir. »Slov. Naroda« 19. XII. 1908.

Toda neumljivo pa je to, da bi ti sto-tisoči Bošnjakov in Hercegovincev, razburjeni vsled aneksije, ne našli nobenega drugega sredstva, da bi odgovorili na to sirovo nasilstvo, kakor edino eno izmed teh dveh: da se Bošnjaki in Hercegovinci ali pokore odločitvi avstrijske vlade in priznajo sebe za sužnje njim tujih ljudi ali pa se vzprotijo temu nasilnemu pestovanju z enakim zločinskim in nasilnim nastopom, ki se ga poslužujejo proti njim, to je z nasilstvom in umorom.

Lahko je umljivo, da so ljudje, ki tvorijo velika razbojniška gnezda, tako zmedeni in nespametni, da so lahko, vršeč svoja nepoštena dela v svoje malenkostne osebne, zloglasne in samopašne svrhe, tako zaslepljeni, da smatrajo svojo zločinsko delavnost kot izpolnjevanje svojih dolžnosti; zaradi tega se govoreč o kompenzacijah in konferencah ne zavedajo svojega zločina ter žele v dosego svojih ciljev moritve svojih bližnjikov, vojne, na katero se vselej pripravljajo.

No, težko je v našem času razumeti, kako morejo ti preprosti delavni ljudje, ki tvorijo narod in dajejo s svojim delom življensko možnost onim, ki ž njimi razpolagajo — in naj bodo to Bošnjaki, Hercegovinci, Srbi, Črnogorci, Nemci, Rusi, Poljaki, Indijci, Angleži, Francozje — težko je razumeti, kako morejo ti ljudje, obremenjeni s svojim suženjstvom in stremeč povsod po osvoboditvi, ali mirno prenašati svoje z ničemer upravičeno in nepojasljivo suženjstvo ali pa v svrhu osvoboditve od tega zla posegati po istem sredstvu, ki je bilo vzrok in ki tudi sedaj tvori glavni vzrok njihovega suženstva: po nasilstvu, vojni in poboju.

Napredovanje malih kmetov na Francoskem.

Pariz, 12. prosinca 1909.

Charles Voisin je priobčil v reviji »Les documents du progres« razpravo o pomenu in napredku malih kmetov na Francoskem. Ker so francoski »mali« kmetje popolnoma identični z našim slovenskim povprečnim kmetom in ker nudi članek marsikaj za Slovence novega in poučnega, ga »Belokranjec« (Slov. Kmet) lahko opravičeno priobči. Ch. Voisin piše:

Zelo veliko koristi vsaki deželi močen, relativno premožen stan malih kmetov v socialnem in političnem oziru. Nujno je zagledati potrebno, da obračamo svojo pozornost na one dežele, v katerih se je posrečilo nasproti veleposestnikom ustvariti in ohraniti malega kmeta. Na prvem mestu med takimi deželami pa stoji Francija in dvojen, politični in gospodarski razvoj je pospeševal omenjeni cilj.

Najprej je spremenila francoska revolucija popolnoma stare posestne razmere in izročila posestva v roke kmečkemu ljudstvu. Od tistih časov se je mogel francoski kmet s pridnostjo, štedljivostjo in izkoriščanjem vseh onih prednosti, katere nudi ravno ma-

la kmetija, vrtinarstvo itd., ne le vzdržati temveč tudi konkurirati z deželami, v katerih je veleposestvo v premoči. Še danes oskrbujejo po veliki večini angleški trg z jajci in surovim maslom francoske province ob Kanalu, dasi morajo tekmovati s silno prekmorsko konkurenco.

Znameniti politični uspehi, katere je dosegla Francoska s svojo oporo na prost, premožen, zadovoljen in državi udan mali kmečki stan, so splošno znani: on tvori neizčrpljivo rezervo narodne moči in vsled svojega zmernega in strogo demokratičnega mišljenja je postal nositelj one umerjene reformne politike, kateri se prilagaja tudi socialno življenje v francoskih mestih, koder si stojita nasproti radikalno delavstvo in konzervativno podjetništvo — a oba sovražita praktične reforme.

Te kmete pa sili danzadnem bolj gospodarska potreba, da se uklonijo tehničnim zahtevam modernega gospodarstva. Kajti celo največja pridnost in najintenzivnejša štedljivost bi, konečno obnemogli pred tehnično kar naj boljše urejenimi veleposestvi tujih dežel. Razvoj prilagoditvi modernemu gospodarstvu pa se je gibal v sledečih pravicah:

1. Izdelovanje takih kmetijskih strojev in gonilnih sil, ki so tudi za majhne kmetije in male kmetovalce pripravne.
2. Produktivne kmet. zadruge.
3. Razvoj kmetijskega zavarovanja in kredita.

K 1. Za prvi smoter pridejo sedaj posebno alkoholni motorji v poštev, motor od 3—5 HP (konj), kateri za navadno kmetijsko popolnoma zadošča, a ne stane sedaj več ko 1500—1800 frankov; za uro in 1 HP ne rabi več ko $\frac{1}{2}$ l alkohola (špiritia), t. j. okrog 20 vin. Še važnejša za bodočnost pa je poraba vodnih moči v Alpah, katere nudijo priliko za pridobivanje električne sile. Električne centrale se bodo postavile, ki bodo oddajale električno silo posameznim kmetom po gotovih cenah za uro in HP? Na tak način bi dobili kmetje možnost, da bi ravno toliko sile in ob takem času porabili kakor zahteva kmetija.

K 2. Obširnejša poraba takih strojev in še bolj trgovski razvoj celega podjetja pa omogočajo še le zadruge, združitve kmetov v produktivne zadruge. Te so se zadnji čas v Nemčiji in na Francoskem posebno pomnožile. Nekatere zanimive številke citirajmo iz »Musée Social-a«: Samo v okrajnem Charante in Poitou je bilo leta 1907 109 združnih pristav (majarij), h katerim pripada 64.784 kmetov s 159.812 kravami.

Povprečno šteje vsaka pristava 594 članov in 1466 krav. 226.049.507 l mleka se je predelalo v 10.587.637 kg surovega masla, povprečno tedaj 1415 l mleka in 65 kg surovega masla na kravo. Bruto-skupiček za surovo maslo je dal 29.494.970 frankov. K temu pa je treba še prišteti vrednost posnetega mleka, tako da znaša skupni dohodek 33.208.179 frankov nasproti 3.711.640 frankom pridelovanih stroškov. Ti znašajo tedaj komaj 11% ..

Tudi pri izdelovanju sladkorja in pese se je z uspehom uvedlo združništvo. Poglejmo si le tako združno tovarno v Margny-ju, ki je tipična za možnost dobrih uspehov. Ustanovili so jo l. 1904 in se je

izdalo 1000 akcij po 100 frankov. Vsak kmetovalec, kateri je hotel zadruzi prodati peso, je moral imeti take akcije, ne da bi se določilo gotovo razmerje med številom akcij v njegovi posesti in množino pese, katero je moral nabaviti. Vsaka delnica se je obrestovala s 4%, dobiček se pa ni delil po številu akcij, temveč v razmerju z množino in kakovostjo prodane pese. Dosadenji uspehi so izvrstni; plačevalo se je lahko znatno boljše cene ko v zasebnih tovarnah.

K 3. Zelo mnogo se lahko štori za podporo malega posestnika s pospeševanjem vzajemnega zavarovanja. Že od l. 1898. podpira država take zavarovalne zavode; ta podpora se je sukcesivno zvišala od 500.000 na 1.200.000 frankov. Od l. 1900. uživajo ti zavarovalni zavodi znatne popboljške z olajšavo ustanovitve in oproščanjem kolekov. S tem se je seveda pospešil njihov razvoj; po »Musée Social« je bilo leta 1897 — 1484 takih družb, 1. januarja 1908 pa že 8780. Teh 8780 zavarovalnic pa se deli tako-le: 7241 zavarovalnic za živino; 1442 zavarovalnic proti ognju, 24 proti toči, 4 proti nezgodam pri delu, 53 povratno zavarovalnih družb za živino in 16 enakih proti ognju. Država je vse te zavarovalnice podpirala do 31. decembra 1907 skupno s 5.973.000 franki.

Ta podpora pa se je dajala na dva načina: 1. pri ustanovitvi; 2. v slučaju izvanrednih zgb v kakem poslovnem letu, da se je omogočila zopetna ustanovitev rezervnih fondov. Kar se tiče zavarovalnic za živino, moram še omeniti, da je zavarovalo pri 7241 zavarovalnicah do 1. junija 1908. 898.375 postestnikov svojo živino; zavarovana glavnicca je znašala 429.209.667 frankov. Tudi zavarovalna glavnicca pri ostalih skupinah je precej znatna, na primer 258.576.068 frankov za povratno zavarovanje proti požaru, 25.580.569 frankov za zavarovanje proti toči. Ministerstvo namerava tudi ustanoviti osrednjo blagajno, katera naj bi služila kot opora za ostale družbe.

4. Tudi razvoj kmetijskega kredita pomaga zdatno malemu kmetu. L. 1907. je obstalo 88 zadrug za kmetijski kredit; te so dobile od države (!) 28 milijonov predujmov. Istega leta je bilo še v področju omenjenih zadrug (okrajnih posojilnic) 2168 krajevnih posojilnic; l. 1907 se jih je ustanovilo 530 in število združnikov se je dvignilo na 96.192. Dovolilo se je v celem 75.708.456 frankov posojila. Vrh tega imajo Francozi od 29. decembra 1906 postavlo, ki dovoljuje kmetijskim produktivnim zadrugam posojila z mnogoletnim povračevanjem. Dolej je dobilo taka posojila 13 zadrug, med temi tri mlekarne, 1 kletarska zadruga in ena zelenjadarska zadruga.

Vse te naprave omogočujejo malemu kmetu na Francoskem bolj in bolj pristop do vseh tehničnih in komercialnih prednosti veleposestva; omogočujejo mu, da vzdržujejo svoje gospodarsko in politično stališče, oziroma da preide k modernemu gospodarstvu in si vendar obdrži staro svoje posestvo in osebno neodvisnost.

Narodni Dnevnik-Celje.

Naročnina za l. 1909 znaša K 2'.

Doma in na tujem.

Vojna nevarnost je prenehala, ker se je Srbija za sedaj podala Avstriji, in razorožuje.

»Slovenec« je popolnoma po nedolžnem napadel nadsvetnika Levca iz Rudolfovega, da je pristransko ravnal in čestital Macelletu. Drž. odbor ozir. Šuklje naj da ukor rajši g. Matjašiču, kateri se je tudi predrznil in čestital Macelletu, proseč ga naj se na njega ne jezi, ker on nima popolnoma nič proti njemu in da mu je zelo žal da se ga je tako po nedolžnem preganjalo. Levca pa naj puste pri miru, ker je kot sodnik popolnoma pravilno ravnal in ni Levce kriv, da se pri sodinji ravna popolnoma nepristransko in da tam zmagata samo pravica ne pa komando klerikalcev, kakor je to žalibog že skoraj povsod navada.

Levec ni Macelletu čestital ker ni drug družega še nikoli poprej videl niti poznal in se tudi po obravnavi nista videla.

Vojna nevarnost in hranilne vloge. Ker so se začeli ljudje vsled grozeče vojne nevarnosti begati in dvigati denar iz hranilnic, češ, da sicer vlada pobere za vojne namene, navajamo tu besede finanč. ministra Bilčskega iz seje dne 20. sušca 1909 v drž. zboru:

»Toda tudi za slučaj skrajne možnosti, da bi prišlo do vojne, moram izjaviti: Sram me je, da si more naše prebivalstvo o vladi svoje domovine misliti nekaj tako nenavadno žalostnega, tako nenavadno ponižujočega.«

Vse vlagatelj opozarjamo, da je baš v hranilnicah v takih časih denar mnogo varnejši, kot kjerkoli drugod. Kmečka zadruga sploh gotovine ne drži doma, a veliki zavod, v mestu imajo pač v vsakem oziru na razpolago mnogo bolj varna sredstva za shrambo denarja, kot zasebnik. A sploh denarnim zavodom vlada tudi ne bi mogla pobrati denarja, če bi ga prav hotela, ker vsak denarni zavod gleda, da denar čim pred naloži na varna posojila.

Zlasti po Galiciji in tudi po Češkem so začeli prihajati manjši vlagatelji z dežele po denar v hranilnice in ga shranili doma v nozavnicah, posteljah itd. Posledice so se kmalu pokazale: od vseh strani prihajajo poročila o tatvinah tega denarja.

Torej, vlagatelji, ne dajte se begati. Po hranilniških blagajnah je denar mnogo boljše zavarovan, kot bi bil po Vaših skrinjah itd. Vrh tega so vsi zavodi zavarovani za znatne svote proti vltomu.

Časopisna poročila o vojni. Vsi časopisi v monarhiji so dobili uradno obrestilo, da ne smejo pisati nič o vojnih pripravah. Priobčevati so smeli le vesti, ki jih dobe od uradne strani. — V tem oziru je doživel blamažo klerik. predsednik drž. zbornice: ko je nek poslanec vprašal, če je res že 110.000 naših vojakov pripravljenih na boj na meji, je brž ukazal tajno sejo. No, izkazalo se je, da je bila ta vest natisnjena že — prejšnji dan v nekonzerviranih dunajskih listih. Prevelika gorečnost je včasih smešna.

Vojaški begunci. V Italijo prehaja vedno več avstrijskih vojaških beguncev, radi slabe hrane in grdega ravnanja. — Na češko-pruski meji so 19. p. m. prestregli 4 ogrske voj. begunce, ki so jo hoteli popihati na Nemško.

Poduk Nemcev iz mednarodnega jezika številki nadaljujejo Slovenci prav pridno. 17. sušca, torej v enem dnevu so dvignili iz nemške »kranjske hranilnice« v Ljubljani čez **četrt milijona Kron**, dočim je bilo vloženih v ta zavod isti dan le — **150 K.**

Vojaški novinci. Gotovo bo znano vsem, da so bili letošnji nabori enkrat odloženi. To na za to, ker mora drž. zbor vladi dovoliti, koliko se sme fantov potrditi v vojake. Šele te dni je bilo to število v zbornici dovoljeno z 289 proti 103 glasovom. Proti so glasovali soc. demokrati in nekateri slovenski poslanci. Svoje čase se je vladi dovoljevalo vojake soglasno, nekaj, kar se je samo po sebi razumelo.

Narodov jezik morajo znati. Pred kratkem je odstopil vrhovni poveljnik in upravnik Bosne in Hercegovine Winzor. Cesar mu je pisal lastnoročno pismo, kjer pripozna, da je popolnoma pravilno postopal, da je odstopil radi tega, ker ni zmožen popolnoma narodnega, t. j. srbohrv. jezika. Kar velja za take visoke gospode, bo menda veljalo pa tudi za razne nekoliko manjše zvezde po slovenskih uradih. Kmet, zahtevaj od uradov povsod vse v svojem jeziku in se sklicuj pri tem na korenje cesarjevo pismo.

Vera, ki se izplača. Letos je umrl v Kyjovem na Slovaškem »starši bratr«, to je vodnik procesij na božja pota. Klerikalni časopisi so pisali kakšen velepobožen mož je to bil, ki ima neizrečene zasluge za utrditev vere med slovaškim ljudstvom. Vsaj je priredil na razne božje potne kraje čez 300 božjih poti.

Pobožni mož je pobiral po krono od vsakega božjepotnika, premožnejši so dajali seve tudi po več; a na eno božjo pot je peljal včasih po 3000 ljudi.

Ni čuda, da je mož zapustil po smrti okrog 160.000 kron. Takega moža more imenovati seve le brezverec pijavko.

Kaj pa to pomeni? Vsem bo znano, da se je bral začetkom leta po vseh kranjskih cerkvah pastirski list ljublj. škofa Jegliča, ki je ves posvečen edino le brezverskemu gibanju »Svobodne Misli«. Z velikim začudenjem pa čitamo v zadnji Svob. Misli, da je bil mesca svečana umrl **sin Šukljetov, Luj**, vnet pristaš in zaupnik Svobodne Misli. Zopet stara pesem kot v pregovoru: »male tatove obešajo, velike puščajo.« Mi kmetje imamo takoj smrtni greh, če Svob. Misel le povohamo, klerikalen prvak, ki hoče celo deželo v Kristusu preroditi, a vzgoji svojega sina za vnetega somišljenika te same brezverske, in framazonske Svobodne Misli, ta Šuklje pa postane — deželni glavar!

Veleizdajska pravda proti Srbom v Zagrebu se tako vrši, da se poročevalci evropskih časopisov kar groze, ker kaj takega niti na Turškem ni več mogoče. Stvar ima to dobro stran, da bo ostala Evropa zvedela, kake razmere se vstvarili »vitezki« Madžarji na Hrvaškem. Vkljub vsem podobnim pravdam in stiskam pa ostanemo Jugoslovani vendarle en narod, in enkrat pride tudi naš čas, ko bomo v kulturi evrop. narodov enaki med enakimi.

Razmere na Ogrskem. Narodnostne in gospodarske razmere na Ogrskem so tako kričeče, da je pač vprašanje, kako dolgo bo mogoče Madžarom že tako vladati. Madžarov je po štetju l. 1900 na Ogrskem 51%,

Nemadžarov 49%. Sole so razdeljene po narodnostih tako (l. 1905-6): od 582 otroških vrtcev je bilo 472 madžarskih, 110 mešanih, nemadžarskega nobenega; od 2045 ljudskih, 138 meščanskih, 26 obrtnih šol, 38 gimnazij in 25 realk vse, — madžarske, a za celo ostalo nemadžarsko polovico prebivalstva — nič. A Madžarji se pred Evropo zelo radi postavljajo kot — kavalirji in svobodoljubneži. Vendar madžarsko pleme nima moči, in vkljub svoji nasilnosti propada. Sam madžarski statistik Ballog dokazuje, da je zadnjih 30 let le 261 nemadžarskih občin bilo pomadžarjenih, toda 456 madžarskih občin so zavzele nemadžarske narodnosti.

Še slabše je na Ogrskem v gospodarskem oziru. Letos je tam ponekod taka revščina po kmetih, da »so se pomnožili volkovi in da je ljudstvo nevoščljivo divjačini, ker to divjačino v graščinskih gozdih dobro krmijo«, dočim sami kmetje ne jedo nič, kot kozuzo.

Na Ogrskem ima 2,431.944 kmečkih rodbin v lasti 18 milijonov oral zemlje, toda 16.406 graščakov 7 milijonov a 1945 veleposestnikov celo 15 milijonov oral. Ogrska vlada torej par bogatih židov in baronov, vse ostalo ljudstvo je pa berač. Ni čuda, da si Madžari tako žele vojne s Srbskim, da bi se odvrnilo pozornost od njih »božjega reda«.

Prva češka splošna delniška družba na zavarovanje na življenje v Pragi ima svoje glavno zastopstvo za vse slovenske dežele v Trstu. Ta družba zavaruje na življenje po najnižjih cenah in po najugodnejših pogojih.

Iz Bele Krajine.

Od upravnštva. Vsled telmič: zaprek se je zakasnila izdaja ene štev tako, da izdajamo danes dvojno štv.

Iz Metlike. Naše drobne novice letošnji predpust so takšne: veselje je bilo precej, društvenih in prostih, ali obiskane razven sokolske presneto slabo in to je vzrok le tisti, katerega je že pred kratkim omenil Belokranjec. Namreč da se zavida oni del mestnega prebivalstva, brez kojega bi ne bilo za mesto obstanka, namreč obrtniki; no pa je že tako, vsi niso bili še nikdar plemeniti niti ne vele posestniki. Mogoče pa da se bode tudi naše ljudstvo enkrat zmisli-lo, da nobeden vladar brez obrtnika živeti ne more.

Za volitve za Kranjsko trgovsko in obrtniško zbornico v januariju se ni čisto nič storilo kar bi se moralo namreč, da bi bil kak pogovor oziroma dogovor koga in kako naj volijo obrtniki.

— Kakor čitamo, so tudi naši sosedni gasilci v Semiču naredili veselico, katera je prav dobro izpadla. A pri nas pa obiskuje po gostilnah veselice sam načelnik. Kaj to zadostuje za vse gasilce? Pa temu ni tako: naše vrlo gasilno društvo obilno, številno, krepko kot vrag na grešno dušo leti na vsaki požar, sicer mora vedno le dre-mati in zastoj pričakuje kakega drugega

glasa kot trombo kadar se oglasi: Bratje, tam gori, tam gori, kaj bi se ne mogli sestati včasih tudi pri veselju in zabavi?

Naša železnica je še vedno tam kakor je bila lansko leto ob tem času, mogoče da si jo naposled vsaka občina naredi z drvenimi kotači za sebe.

Iz Semiča. Ministrstvo pravosodja je dovolilo za občino Semič sodne dneve vsakokrat od 9. do 12. ure dopol. in od polu 2. do polu 4. popol. v občinski pisarni v Semiču. Prvi uradni sodni dan je otvoril gosp. sodni predstojnik Fran Regally. Pri sprejemu ga je pozdravil občinski zastop, zastopnik požarne brambe in zastopnik učiteljstva. Županstvo je izročilo g. sodnemu predstojniku v znak hvaležnosti za njegovo uspešno delovanje pri vpeljavi sodnih dni 100 K za silitotinske zaklad metliškega sodnega okraja. Gosp. Regallyju moramo biti Semičanje hvaležni za njegov trud, saj je on največ pripomogel, da so se vpeljali sodni dnevi v Semiču, ki so potrebni, kar je pokazal že prvi uradni dan. Morebiti ni vsem sosedom ljuba ta vpeljava, toda Semič je s tem pokazal, da ne nazaduje, ampak napreduje. Marsikaj bi bilo potrebno še za semiško občino, zlasti v zdravstvenem oziru, upamo pa, da se tekom časa tudi ta in še druge uredbe vpeljejo, ki so ljudstvu potrebne. Vse ob svojem času.

»Društvu za otroško varstvo in mladinsko skrb v metliškem sodnem okraju« je pristopila kot ustanovnica s zneskom 100 K slavna občina Semič. Istemu društvu je, namesto venca na krsto blagopokojne g. R. Rosina iz Novega Mesta, poklonil c. kr. sodni kancelist g. Jože Mehora iz Metlike znesek 5 K. Darovateljema kliče odbor prisrčni: »Bog plati!«

»Belokranjski Sokol« je priredil v mesecu sušcu več predavanj in sicer: o Sokolstvu, Žena v Sokolu in Vpliv telovadbe na razvoj naroda. V kratkem priredi tudi zabaven večer z zelo zanimivim programom.

Umrla je v Metliki L. Ratkovič v najlepši dobi svoje starosti. Prizadeli rodbini naše sožalje.

Ne v Ameriko! V zadnjem času so se začeli zopet kar trmnoma izseljevati v Ameriko in to večinoma mladi ljudje. Opozorjamo ljudstvo, da v Ameriki ni tako, kakor jim pravijo, plačani agenti, katerih se naj sploh varuje vsak. Koliko naših ljudi je v Ameriki, ki morajo stradati in večkrat si morajo s krvavimi žulji prislužiti hrano. In domovina zgubi na ta način najboljšo delavne moči. Že sedaj se ne dobi dedavcev kam naj pa privede večno izseljevanje. Ako bi vsak doma toliko delal, kakor mora v Ameriki, bi bil tudi tu lahko boljši zaslužek. Torej ne v Ameriko!

V Metliki se je osnovala vinarska zadruga, katere naloga je, skrbeti za to, da se proda kaj več belokranjskega vina v tujino. Načelnik je g. A. Rajmer. Želimo zadrugi obilo sreče.

Gasilno društvo v Metliki si hoče postaviti lasten dom, katerega v resnici že potrebuje, toda naj se pri zidanju ne prenaagli, bolje je, da stane stavba nekoliko več, a bude ponos mesta, kakor da se postavi kakor malenkostno poslopje, ki bi služilo samo v to, da se lahko tam shrani gasilno orodje. Lepih stanovanj tu tako primanjkuje, in ako pride železnica bude lepo poslopje še bolj dobrodošlo.

Iz Semiča. Na Svečnico 2. februarja in sredo 3. februarja se je priredil dvodnevni kmetijski tečaj v Semiču. Prvi dan je predaval gos. Rorman, vodja na kmetijski šoli na Grnu od 1/3. do 5. ure popoldne, o gnojenju in umetnih gnojilih. Za tem zelo obširnem in pomenljivem predavanju je govoril g. Zdolfšek, pristav na kmetijski šoli na Grnu o sadjarstvu. — Drugi dan je predaval g. Skalicky c. kr. vinarski nadzornik, o kletarstvu. V svojem skoro 3 ure trajajočem govoru je opisal dobro in slabo klet, nadalje o kipenju in ravnanju z vinom med kipejem in po kipenju, ter o ravnanju z posodo i t. d. Poslušalcev je bilo prvi dan okroglo 150, pa tudi drugi dan je bila šolska soba napolnjena. Pri vseh predavanjih je občinstvo sledilo z največjim zanimanjem. Slušaatelji se tem potom gosp. predavatelju najsrčneje zahvaljujejo in žele da sledi v Semiču kmalo drugi tak tečaj, vsaj je obilna udeležba pokazala, da je naše ljudstvo ukaželjno. Toraj na svidenje! — **Prostovoljna požarna bramba v Semiču** je priredila dne 21. februarja t. l. v gostilni pri Matičku zabavni večer. Ljudstva je bilo izvanredno veliko, vsi prostori so bili prenapolnjeni. Gosp. Župan, podnačelnik požarne brambe je pozdravil navzoče v lepih besedah in izrazil veselje društva nad tem, da se je zbralo toliko udeležencev. Temu je sledila šaloigra »Trije tički«. Vsi igralci so izvršili svojo nalogo prav dobro. — Zelo zanimive so pa bile podobe živih slik, ki so se vprizorile z trudom požrtvovalnih Semiških gospic. Te podobe so občinstvo kar očarale. — Udeleženci smo se razšli zadovoljni in želimo, da pož. bramba priredi večkrat zabavne večere. — Le hrabro naprej za ljudsko izobrazbo, z složnim nastopom!

Umrl je dne 22. p. m. v Semiču, vsem to in ono stran Gorjancev dobro znani mesar M. Kolar. Pokojni je bil pravi tip pravega Belokranjca. Blag mu spomi!

Za voditeljico nove ljudske šole v Talčvrhu je imenovana g. Marija Grobovšek, dozdej suplentka v Št. Petru pri Novem mestu. Nova šola je bila živa potreba za prizadete vasi, to pa tem bolj, ker mislijo Nemci otvoriti šulferajnsko šolo-ponemčevalnico in bi brez te šole lažje dobili otroke za svojo šolo, ker so hodili otroci iz teh prizadetih vasi eno uro daleč v šolo v Črnomelj. Slovenci bodite zavedni in značajni, in vpišite vsi svoje otroke v to slovensko šolo, da vam ne bo treba vsled sramu oči povešati pred drugimi Slovenci. Mislimo, da bo upošteval ta svet tudi Bánovec iz Tuševagadola, ki je pošiljal dozdej svoje otroke v šulferajnsko šolo na Mavrlen. Končno še omenimo, da se pravi kraju »Talčvrh« t. j. tali vrh, tala zemlje, ne pa Telčji ali celo Telečji vrh, kakor pišejo nekateri po nemškem »Kälbersberg«, ki je pa nastala tako, da so izgovarjali nekateri na mesto »Talčvrh« Telčvrh. Nemški uradnik je napravil iz tega »Kälbersberg«, mi pa te neumnosti ne smemo razširjati.

Požar v Adlešičih. Dne 4. III. 09 je pogorela okoli treh zjutraj Mikotu Vardjanu v Dolenjih št. 2 hiša, klet, hlev in svinjak. Zgorelo mu je tudi okoli 200 K denarja (zaveden kmet daje denar v Kmetško hranilnico, če jo še v občini ni, gleda da se ustanovi), vse suho meso, vsa krma in 13 kokošij. Vino so rešili. Zavarovan je bil pri

»Vzajemni zavarovalnici« za 1100 K. To je pač malo in ne bo pokrilo škode.

Sodne uradne dneve v Semiču je vpeljalo ministrstvo. Letos se bodo vršili dne 1. aprila, 6. maja, 3. junija, 1. julija, 5. avgusta, 2. septembra, 7. oktobra, 4. novembra in 2. decembra, torej ob četrtkih. To je za Semič in njega bližnjo okolico velika pridobitev, ker se prihrani mnogo ljudem pot v Metliko. Tudi na Vinici bi kravavo rabili sodne uradne dneve, toda ta občina je kaj čudna. Imela je kakor tudi občina Stari trg v Poljanski dolini, zdravniške uradne dneve, pa jih je zdravstveni zastop v Črnomlju vsled vplivov opustil. Mi smo pa mnenja, da je zdravniški uradni dan bolj potreben, nego sodni, ker se tožbe tudi pisмено lahko vlagajo, kajti večina tožb ni tako nujnih, da bi ne mogle malo počakati in je mnogo tožb čisto nepotrebnih, dočim je za bolnika zelo težko, peljati se k zdravniku po 18—24 km. daleč in se pisмено ne more zdraviti. To je naše mnenje, da bi se morali uradni dnevi ljudstvu v korist ustanovljati, ne pa odpravljati. Zdravstven zastop je pa kaj čuden, da se dá v tem smislu vplivati.

Koncem januarja meseca je gonil France Šašek iz Belokrajne kravo domov proti Novem mestu. Ker si ni privoščil jedi, ga je obšla na Gorjancih slabost, da je moral opetovano počivati, nazadnje pa je obležal v snegu, kjer je ležal celo mrzlo in jasno noč. Drugi dan so dobili napol živega. K življenju so ga še spravili, toda na nogah so mu morali porezati vse prste, ki so začeli vsled popolne ozeblinje gnjiti.

Lojfen kes. Pred menda 4 leti je pri zaslisevanju skočil skozi okno jetnišnice in pobegnil takrat v preiskovalnem zaporu se nahajajoči Jože Krotec iz Grdnov. Pobegnil je baje v Srbijo. Ko je pa čutil, da se pripravljajo vojska, se je sam zgledil pri sodišču, čes, da je v zaporu, kjer ga ne more zadeti nobena krogla dosti varneje, nego v prostosti.

Iz Novega Mesta.

Iz krogov odbora novomeškega Sokola se nam piše: Glede na dopis iz Novega Mesta pod naslovom: »Kam bredemo« natisnjen v št. 5. Vašega c. lista z dne 1. sušca t. l. moram vam izraziti svoje začudenje, da ste zamogli sprejeti v svoj cenjeni list tako izredno strupen napad na dvoje odločno narodnih društev, in to zaradi neke meni popolnoma neznane služkinje, nemško-nac. inženirja, ki bi se bila istotako lahko zabavala na naši veselici, kakor vse druge ženske, ako bi bila povabljena, ako bi bila vplačala kako vstopnino. Blagajniku ni vplačala vstopnine, mogoče je pa, da je bil vstopnino plačal kak njen prijatelj namesto nje, ne da bi bil blagajniku ali rediteljem povedal, za koga velja vstopnica. — Narodne dame, ki že desetletja delujejo v Novem Mestu za narodna društva s svojimi otroci, so soglasno izjavile, da zapuste veselico, ako se nepovabljena (vabila so se glasila na imena) in društvu ter družbi tuja ženska ne odstrani. Naj bi morebiti ena tuja ženska, ki ni bila vabljen, ki ni vplačala vstopnine, v eč veljala, kakor vse za

narodne zadeve požrtvovalno delujoče ženske iz Novega Mesta, morebiti zaradi tega, ker se je z odstranitvijo te tuje ženske čutil žaljen kak njen prijatelj, ki ni ti sokolni? —

Ta bi bila lepa, da bi nam razdiralci narodne sloge ukazovali ali nas učili, kaj je prav ali kaj je napačno!

Sicer se je pa odstranitev omenje utihotapljenke služkinje zgodilo brez vednosti staroste in brez vednosti odbora popolnoma taktno in tako je bilo tudi prav! —

Kot eni strani smo dali seve samoumevno enako priliko za pojasnilo radi tudi drugi. S tem je zadeva za naš list končana, ter spada event. njeno nadaljnje obravnavanje pred forum novom, Sokola.

Okrajna bolniška blagajna v Novemestu je razobesila samo slovensko tablo. Čast ji! Ali koliko bi se dalo v Novemestu v tem pogledu še zboljšati. Prizadeti naj bi odprli oči in sami odpravili prostovoljno vse dvojezične spake.

Dobrota je sifota. V Kleveniku je posodil Kralj nekemu Gorenjcu suknjič, da je zamogel iti k maši. Iz hvaležnosti mu je vkradel Gorenjec iz omare 60 K denarja in pobegnil.

Nov zobozdravniški in zobotehniški atelije je otvoril v Novemestu nasproti kavarni g. dr. Josip Strašek, ki je naše gore list in ga prav toplo priporočamo. Novomesto je s tem veliko pridobilo, ker ni treba nosit zob v Ljubljano popravljat.

Z nožem zabodel je na Štefanovo v Bostičevi gostilni v Čatežu Jakob Suštar podomače Prijelov rudarja Jakoba Cegljarja v bok in ga močno poškodoval. Ušel je menda v Ameriko ali pa na Prusko.

Zblaznel je pri zadnjem porotnem zasedanju Josip Pirc, doma nekje blizu Krškega. V tem stanju je udaril stražnika Muška po nosu, da se mu je vlila kri.

Za 300 vinarjev je kupil konja konjski mešetar Janez Tekstar od Pavla Eršte-ta iz Hmelčiča. Eršte je bil pijan, Tekstar pa mu je v šali rekel, da mu da za konja 300 firkov ker Eršte ni mogel misliti, da ima Tekstar 300 firkov s seboj, je rekel: »Tak jih daj!« Tekstar je denar naštel in dasi se je Eršte branil, takoj šel na Erštetov dom po konja. Zdaj bo pravda odločila, če taka kupčija velja. Lepo pa to ni, da se človeka v pijanosti na tak način spravi od konja, ki je baje do 500 K vreden.

Tatvine in vlomil v Novomeški okolici so popolnoma pojenjali, odkar se je po silnem trudu posrečilo preiskovalnemu sodniku Antonu Kudru izslediti tatove, ki so vlomili pri urarju Blažonu v Rudolfovem in mu odnesli za 5000 K ur in vrednostnin. Izsledil je tatove deloma v Trstu, deloma v Gorici in je gosp. Blažon dobil oz. bo še dobil nazaj za približno 500 K vrednostnin in denarja. Tatova sta brata Julij in Karl Premru ml., ki sta pa imela tesne stike tud z drugimi, zdaj še neznanimi storilci.

Košeje Janez in Kosec Janez, dva znana pretepača, sta zlomila v predpustu pri pri-tepu v Brusnicah levo nogo.

V novomeških zaporih se nahajajo baje trije znameniti tatovi in vlomilci iz Hrvaškega, namreč nek Bizjak, Poček in Konorca.

Iz Dobovca. Dne 28./2. 1909 so pili okoli devetih zvečer v gostilni Ane Rupnik v

Škofjiriži premogokopi France Ježek, Jože Volk in France Šuligoj. V pijanosti sta se začela prepirati Ježek in Volk in je Ježek sunil Volka z nožem v levo ramo, potem pa pobegnil. Volk je povedal to Šuligoju, ki je tekel za Ježekom, ga dohitel in dregnil z odprtim nožem v desno pleče. Volk je zadobil lahko, Ježek pa težko poškodovalo. Šuligoja so orožniki zaprli. — Žal, da so nekateri rudarji tega nazora, da ni fant, kdor ni nikoli družega s kolom po glavi vdaril ali z nožem v život dregnil.

Iz Novogamesta: G. višjesodni svetnik Anton Levec je imenovan pravim višjesodnim svetnikom v Gradcu. Častitamo značajnemu možu na zasluženem odlikovanju.

Zadnje porotne obravnave v Novemestu. Dne 1. III. je bil na vrsti Alojzij Koppina radi hudodelstva spolnega posilstva. Dobil je štiri leta težke ječe. Isti dan je bil obsojen Alojzij Jelenc radi uboja na tri leta težke ječe. Uboj se torej mileje kaznuje nego posilstvo. Dne 2. in 3. marca je stal pred porotniki Julij Mazelle. Bil je soglasno oproščen. Dne 4. marca je bil obsojen Janez Markovec na dva meseca zapora, ker je v pijanosti razbil Janezu Adamiču oko, da mu je steklo.

V pokoj je šel g. višjesodni svetnik Škrli. Bil je nadvse vesten in juridično temeljito naobrazen sodnik, ki je pa poznal tudi svet in ljudi. Bil je ljudomil in prijazen, vendar država ni znala vpoštevati njegovega vestnega in marljivega delovanja. Naj bi ljudomili in prijazni gospod še zelo dolgo vžival temeljito zaslužen pokoj!

Za „sve'lo“ stvar enako „sveta“ sredstva.

Odlomek iz dopisovanja med katehetom in njegovim nekdanjim učencem.

Častiti gospod doktor!

(Pismo iz gorečnosti za sveto stvar.)

Nikar se ne jezite g. doktor, ako se drznem Vas nadlegovati! Dolgo sem premišljeval o tem svojem koraku, toda končno sem se vendar udal, v trdnem prepričanju, da bom mnogo pripomogel naši katoliški stvari. Gnala me je k temu koraku bojazen za sveto vero, in radi svete vere bojazen za moje rojstno mesto N., za nekdanj tako verne so-meščane.

Ker sem namreč že precej dolgo v tujini, se ne morem osebno prepričati o resnici vsega tega, kar se groznega čuje iz N. Zato se obračam do Vas č. g. profesor, da me poučite o vsem in če je vse to res, kar čujem, Vas rotim, da se z vsemi mogočimi sredstvi uprete vsemu, kar bi utegnilo spravi- ti v nevarnost duševni blagor nekdanj tako vernih, pobožnih in ponižnih prebivalcev N. ter s tem tudi cele okolice.

Poznam Vas kot odločnega, vnetega gos-poda, kateremu leži tako zelo na srcu bla-gor človeštva, predvsem pa blagor mladine, ki je izročena v Vaše varstvo. Dobro se spominjam, kako ste nas lepo učili na gimnaziji. Vaš trud ni bil zastonj . . . ! Spominjam se, kako ste včasih v šoli grmeli — oprostite mi izraz, saj se je šlo za sveto

stvar — kako ste grmeli proti liberalizmu, brezverstvu, iramasonstvu, verskemu indiferentizmu; sveta jeza se Vas je polotila v takem trenutku in rudečica je oblila Vaš vzvišeni obraz. Le žal, da takrat še nismo ničesar razumeli o politiki! Veli-ko nas je bilo poklicanih, toda le malo izvoljenih! Škoda v tem oziru za ves Vaš trud, škoda za navduševalne besede, škoda za jezo, škoda za pot, ki ste ga potili! Pa vendar, semper aliquid haeret . . . Toda menda sem že zašel predaleč! Enkrat bo vendar treba povedati, zakaj Vas prav za prav nadlegujem.

Torej kaj sem čul tako hudega iz N? G. profesor, strah me je povedati!

Včeraj sem prejel od nekega prijatelja iz Dunaja, ki je seveda v kat. društvu, pismo, v katerem mi opisuje strašne razmere, ki so v zadnjem času zavladale v našem milem mestecu. Poslušajte g. doktor! Naj Vam do-besedno navedem vse!

»Sokol tu vedno bolj razprostira svoja krila,« pravi, »napredna (brezverska) čital-nica prireja »poučna« predavanja in ljud-sivo se pohušuje; otvorili so ljudsko knjiž-nico, ki izposojuje razne pohujšljive knjige; ljudstvo se navaja k posvetnemu, brezver-skemu življenju. Framasonstvo očitvidno napreduje; baje hočejo postaviti hram, kjer bodo častili svojega novega boga (ma-liko) »Svobodno Misel«.

Najbolj me pa boli, ko se pritožuje čez gimnazijsko mladež, češ, da se tudi že po-taplja.

»Mladina na gimnaziji,« piše, »je vedno slabša; posebno odkar se je začela na Slo-venskem t. zv. narodno-radikalna dijaška struja, ki izdaja svoj list »Omladino« in »Znanstveno knjižnico«. Vse to čitajo dijaki in padajo vedno bolj. Zlasti jih zapeljuje »Prosveta«, ki ima tu svojo podružnico.«

G. profesor! Ne morem si misliti, da bi bilo vse to res! Saj dobro vem, da ste še vedno Vi katehet na gimnaziji. Menda se vendar niste toliko spremenili! Ali Vaša molitev nič več ne pomaga? Tudi kapitelj-ska cerkev še stoji in samostan, kakor mi je znano. Kako je torej mogoče kaj takega? Moj mladi prijatelj vidi gotovo vse preveč črno!

Prosim Vas, rešite me groznih muk in razjasnite mi, koliko je upravičena moja bojazen za mojo milo ožjo domovino! Oprostite, da Vas nadlegujem!

Vse za vero, dom, cesarja!

Pričakujoč v kratkem pojasnila, se Vam klanja ter Vas pozdravlja udani

JAN EV. VERNIK.

V Kelmorajnu, dne 10. sušca 1909.

N. dne 21. sušca 1909.

Dragi gospod Vernik!

(Zaupno!)

Prav vesel sem bil Vašega zadnjega pi-sma. Pri Vas torej vendar moje besede niso pale na nerodovitna tla in pomagala je mo-litev. Ostali ste verna slovenska korenina tudi v daljnem tujem kraju! To me zelo ve-seši. Zato pa tudi nočem odlašati, temveč hočem Vam takoj prav zaupno odgovoriti na Vaše cenjeno pismo ter Vam pojasniti razmere, ki vladajo pri nas.

Predvsem bodi omenjeno, da je Vaš prijatelj prehud pesimist; ni vse tako črno.

Meščanstvo se ni mnogo spremenilo. Navidezno še vlada tu narodno-napredna stranka, toda je že tako slaba, da pri prihodnjih volitvah ne bo treba velike agitacije in — vsaj tretji razred je naš. Sicer me malo skrbi v zadnjem času gibanje »Nar. Čit.«, zlasti pa njena knjižnica, toda mogoče se bo vendar dalo ljudi odvrniti od vsega tega. In to je naša prva naloga; zapomnite si dobro! Saj je prav, če se ljudstvo izobražuje, toda izobrazba mora priti od prave strani; to je od naše ali pa od nobene. Zdaj je pač vse drugače in če hočemo napredovati, to se pravi, če hočemo zavladati povsod, ne samo na Kranjskem, se moramo posluževati istih sredstev kakor nasprotniki; seveda mora biti vse katoliško pobarvano.

Nekdaj smo delali proti telovadbi, zdaj smo jo sami vpeljali v svoje organizacije; ustanovljamo knjižnice čisto po vzorcu nasprotnikov in predavamo. Tako moramo delati tudi naprej, ako hočemo zmagati. Saj enkrat si moramo vendar priznati, da se nam ne gre toliko za vero, kot za politično moč. Kdor ima moč, ima vse! Za priprosto ljudstvo se nam ni treba bati, ker je itak zelo verno. »Svobodna Misel« je pač samo strašilo, ki ga pogleda k večjemu kak inteligent; sicer nima pomena. Ljudstvo bo vedno z nami, ako bomo mi žnjim.

Drugače je stvar pri dijaštvu. Tu je pač malo bolj nevarno. In če nam vzamejo mladino, nam s tem vzamejo hodočo inteligenco, bodoče voditelje ljudstva. To pa ne sme biti; tu pri nas že poskrbim za to jaz! In kaj mislite kako?

Predvsem je treba zmanjšati vpliv drugih profesorjev, ki so po večini napredni. To pa je zelo lahko zlasti sedaj, ko vlada na Kranjskem S. L. S. Kakor Vam je znano, sem jaz imel tudi prej srečo oziroma prvo besedo; zdaj pa še posebno lahko delam, kar hočem. Če mi ni kaj prav, je treba

samo na tihem namigniti, da smo mi gospodari; če še to ne pomaga, pa stopimo malo v Ljubljano in od tam razjasnijo vsakemu stališče. Moramo ugnati tudi teh par neubogljivcev, pa naj velja kar hoče!

Še lažja je stvar napram dijaštvu samemu. Pomislite vendar! Šola, prižnica in — dijaška kuhinja; vse to je v mojih rokah! V šoli vplivam kot pristaš S. L. S. in profesor, na prižnici poleg tega kot katehet in Kristusov namestnik in v dijaški kuhinji . . . . . ?! Saj me razumete?

Predvsem skušam vestno izpolnjevati svoje katehetske dolžnosti in po možnosti zabranjujem pohujšanje. Vpeljal sem posebne vrste inkvizicijo, pri kateri mi pomagajo gg. oo. frančiškani. Natančno zasledujem po zaupnikih iz dijaštva samega vsako protiversko gibanje, torej vse, kar bi utegnilo imeti slabe posledice za »našo stvar«. Pri tem se poslužujem vsemogočih sredstev. Če ni drugače inspiciram na svojo roko dijaška stanovanja in gorjé onemu, pri katerem najdem kaj sumljivega. Tudi tu mi pomagajo zaupniki — dijaki. Seveda se prav nič ne zmenim za razna očitanja, češ da tako navajam dijaštvo k denunciaciji. Smešno, kaj ne? To pa denunciacija! To je vendar pravo katoliško sredstvo, prava katoliška morala. Poleg tega pa je treba pomisliti, za kaj se nam gre, in — finis sanctificat media! To je naše geslo; tako defam tudi jaz!

Kakor veste, imam v rokah tudi dijaško kuhinjo in samo po sebi umevno sprejemam samo take dijake, ki kažejo dobro voljo. Gorjé pa mu, ki se drzne biti drugega mišljenja! Takoj ga napodim iz dijaške kuhinje in obenem seveda poskrbim, da ga ne sprejmejo niti v samostanu niti v bolnici; za »omladinaše« n. pr. nimamo fižola!

To gotovo odgovarja Kristusovemu nuku o krščanski ljubezni, saj hočem s tem vsakega pripraviti na edino pravo pot. Kdor pa je trmast ter si še vedno išče drugod duševne hrane, naj si gretja iskat tudi telesne. Naši naprednjaki, ki prav pridno

podpirajo dijaško kuhinjo, to vidijo, toda ne store ničesar in nosijo naprej denar k meni za našo mladino. Kaj se hoče! Saj podpirajo tudi naš list, čeravno je strogo katoliški. So pač »dobré« duše . . . . .! Prav imajo, mi pa delajmo in zmaga je naša posebno, ako bo pri nasprotnikih še nadalje vladala taka »disciplina«!

Tako je torej pri nas in posledica tega je, da naša stvar zelo napreduje. V samostanu imamo posebno knjižnico za dijake in pobožni oče jih lepo organizira. Imajo v samostanu posebne mesečne pobožnosti in vse je v najlepšem redu. Le nekaj nas ovira, nanreč da niso vsi dijaki, ki so združeni pri našem delu, posebno vzorni. Zlasti nekteri se slabše obnašajo ter s tem slabo vplivajo na druge. Ravno tisti, ki pošiljajo dopise v naše mladinske liste o tukajšnjem naprednem zlasti t. zv. radikalnem dijaštvu, se sami večkrat udajo pijači . . . . . Toda kaj se hoče; včasih je treba biti tudi vesel, saj si mi tudi privoščimo . . .! Samo da so naši, pa je dobro. Kam pa bi prišli, če bi bili preveč satančni. Toliko za danes. Mislim, da sem Vas potolažil.

Vas pozdravlja

Vaš nekdanji profesor

Dr. Ljubezendobližnjega.

P. S. Pri pregledovanju pisma sem opazil, da sem Vam pisal, da se nam gre le za politično moč. Da me ne bi mogoče napačno razumeli, Vam še povem, da je Kristus hotel isto povedati z besedami: »Moje kraljestvo ni od tega sveta.« To si moramo namreč razlagati sledeče: Jaz hočem vladati v nebesih, Vam, svojim namestnikom pa prepustim kraljestvo tega sveta t. j. vlado na zemlji. Tako nastane krasna zveza med nebesi in zemljo.

In iz tega sledi, da smo že veliko izgubili in da moramo dobiti nazaj vso moč in veljavo, ki smo jo imeli nekdanj. Živel srednji vek! Živel, kdor je z nami, kdor pa ne, — anathema . . .!.

Prva slovenska trgovina.
PEVC & KOŽELJ

manufakturno, galanterijsko
in specerijsko blago,
na debelo in drobno.
Zaloga moke V. Majdiča ter zaloga železnine.

V KOČEVJU

v hiši slovenske »Kočevske posojilnice«.